

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розкрито сутність розрахункових операцій підприємств, наведено їх значення в бухгалтерському обліку. Надано дві класифікації розрахункових операцій, які найбільш повно відповідають сучасному баченню розрахунків підприємств України.

Аннотация. Раскрыта сущность расчетных операций предприятий, приведено их значение в бухгалтерском учете. Предоставлены две классификации расчетных операций, которые наиболее полно соответствуют современному видению расчетов предприятий Украины.

Annotation. The essence of payment transactions of businesses has been disclosed. Their importance in accounting has been pointed out. Two classifications of payment transactions that most closely meet the current vision of enterprise payments in Ukraine have been provided.

Ключові слова: розрахунок, кругообіг, гроші, господарська діяльність, розрахункові операції, класифікація, класифікація розрахункових операцій.

У сучасних умовах господарювання діяльність кожного суб'єкта господарювання є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин, які зацікавлені у позитивних результатах його функціонування. Можливості виходу українських підприємств на рівень більш ефективного функціонування безпосередньо залежать від прозорості і достовірності даних фінансової звітності, на підставі яких інвестор приймає рішення про доцільність та обсяг інвестицій, здійснює контроль за їх ефективним використанням.

Розрахунки виступають важливим інструментом регулювання економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності, а також невід'ємним і необхідним елементом процесу розширеного відтворення, формування, розподілу (перерозподілу) суспільного продукту [1]. Тому актуальним є питання дослідження розрахункових операцій на підприємствах країни.

Значний внесок щодо дослідження розрахункових операцій діяльності підприємств зробило багато вітчизняних і зарубіжних науковців, таких, як: Бутинець Ф. Ф., Пантелєєв В. П., Сніжко О. С., Расказова Н. Ю., Безруких П. С., Чацкіс Ю. Д., Лисюк О. М., Михайлова Т. П., Парашутін Н. В., Козлова Е. П. та ін. [2 – 7]. Автори розглядають поняття "розрахунки" з точки зору взаємовідносин (Безруких П. С. [5]), системи взаємовідносин (Чацкіс Ю. Д., Лисюк О. М., Михайлова Т. П. [6]), зобов'язань (Парашутін Н. В., Козлова Е. П. [7]). Тобто під "розрахунками" вони розуміють здійснення платежу відповідно до попередньо нарахованих зобов'язань, що залишає поза увагою причини та умови здійснення платежу.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та узагальнення підходів щодо класифікації розрахункових операцій.

Для досягнення цієї мети передбачено вирішення таких завдань:
визначення завдань розрахункових операцій підприємств у бухгалтерському обліку;
узагальнення підходів щодо розрахункових операцій.

Об'єктом дослідження є розрахункові операції підприємств.

Предметом – теоретичне обґрунтування та узагальнення підходів до класифікації розрахункових операцій.

Взаємовідносини між підприємствами, організаціями й установами, а також між ними і населенням, мають характер грошових розрахунків. Ці взаємовідносини ґрунтуються на використанні грошей. При цьому підприємство водночас є постачальником продукції, товарів, робіт та послуг для одних і покупцем для інших.

Правильна організація і побудова обліку грошових розрахунків між підприємствами мають велике значення, оскільки забезпечують швидке завершення кругообороту оборотних коштів, перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови для безперервної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей.

Існує дві форми грошових розрахунків – готівкові та безготівкові. В свою чергу, до безготівкових розрахунків відносяться розрахунки із застосуванням платіжних доручень, акредитивів, розрахункових чеків (чеків), розрахунки за інкасо, а також інші розрахунки, передбачені Законом України "Про платіжні системи та переказ коштів" [8], банківськими правилами та звичаями ділового обороту.

У бухгалтерському обліку розрахункові операції є об'єктом обліку, по-перше, як динамічний процес (проведення платежу до, одночасно чи після одержання товарів, робіт, послуг) і, по-друге, як статичний стан, тобто заборгованість між суб'єктами розрахунків [9].

Завданнями бухгалтерського обліку розрахункових операцій є:

дотримання встановлених правил розрахункових відносин;

своєчасне документальне оформлення розрахункових операцій;

своєчасне і достовірне ведення аналітичного і синтетичного обліку розрахунків.

Оснoву побудoви бухгалтерського обліку грошових розрахунків визначає їх класифікація. Класифікація розрахункових операцій подана на рис. 1.

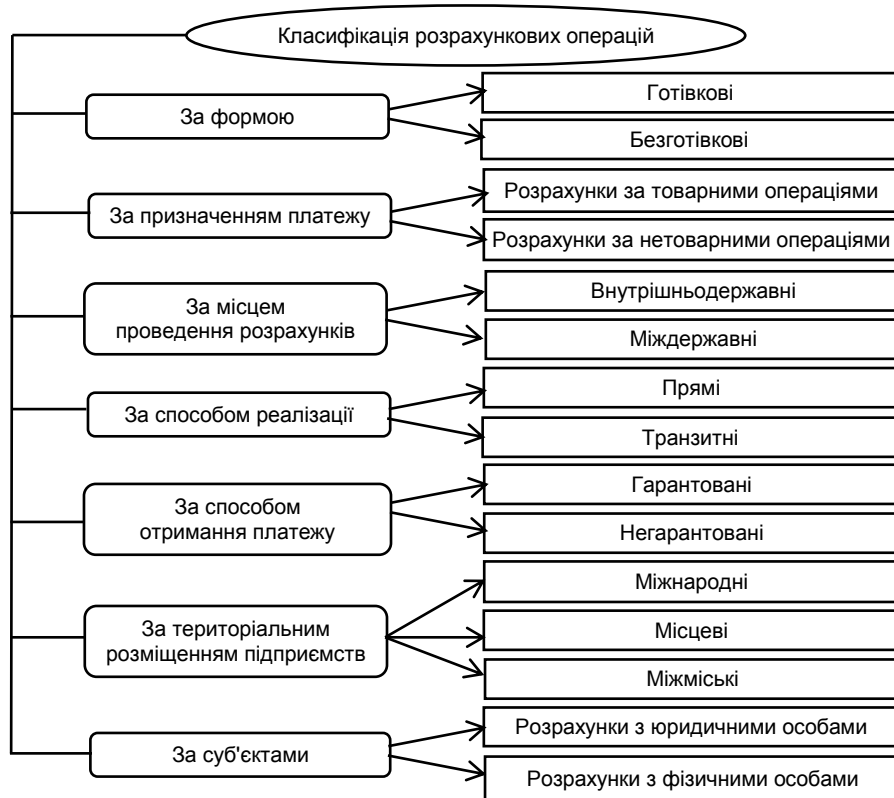

Рис. 1. Класифікація розрахункових операцій

Наведена класифікація є узагальненням та систематизацією зазначених підходів до класифікації розрахункових операцій. Від існуючих вона відрізняється: повнотою побудови – дозволяє охопити основні фактори, які впливають на розрахункові операції; чіткістю назви ознак – припускає можливість швидко встановити його джерело, що значно полегшує керування конкретним видом розрахункових операцій; стислістю назви ознак – необхідна для полегшення його практичного використання; логічністю – дозволяє простежити зв'язок між групами різних факторів; зрозумілістю – необхідна для доступного оволодіння інформацією. Все це дозволяє її використовувати на практиці в фінансово-економічних сферах діяльності.

На рис. 2 подана класифікація розрахункових операцій за суб'єктами, яка поділяє розрахунки на юридичних та фізичних осіб.

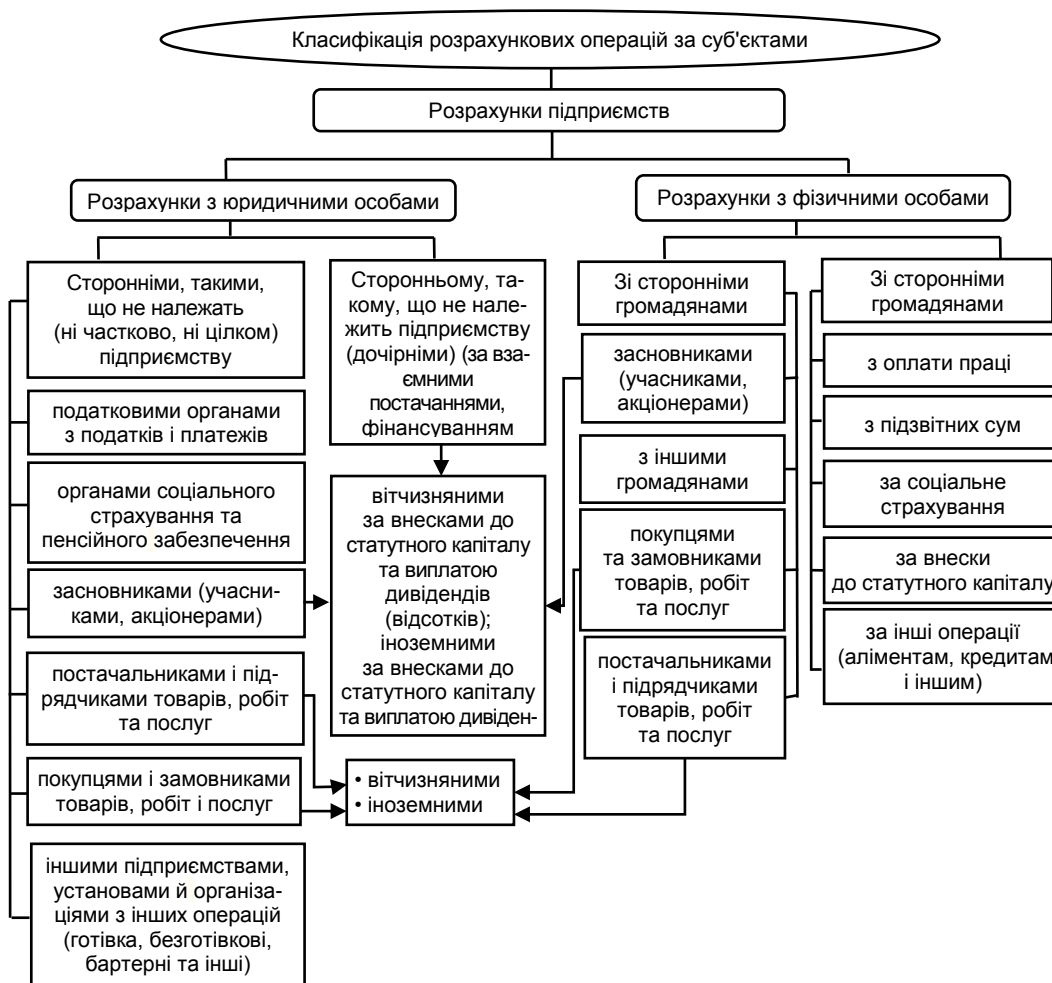

Рис. 2. Класифікація розрахункових операцій

Таким чином, у бухгалтерському обліку під розрахунками мається на увазі:

- 1) здійснення оплати іншим юридичним і фізичним особам за отримані від них товари, роботи, послуги, працю й інші матеріальні та нематеріальні активи шляхом перерахування або видачі готівки, передачі товарів, виконання робіт або надання послуг, передачі права власності на акції, облигації або частини статутного капіталу та інших матеріальних і нематеріальних активів підприємства;
- 2) одержання від юридичних і фізичних осіб товарів, робіт, послуг, результатів праці, акцій, облигацій або частини статутного капіталу й інших матеріальних і нематеріальних активів на правах покупця, засновника тощо;
- 3) одержання від юридичних і фізичних осіб коштів, товарів, робіт, послуг, акцій, облигацій або частини статутного капіталу та інших матеріальних і нематеріальних активів у порядку оплати переданих товарів, робіт, послуг і інших матеріальних і нематеріальних активів;
- 4) передача готової продукції, товарів, виконання робіт або надання послуг, передачі право власності на акції, облигації або частину статутного капіталу та інших матеріальних і нематеріальних активів підприємства на правах постачальника (підрядника) іншим юридичним і фізичним особам.

Отже, можна зробити висновок, що класифікація розрахункових операцій за суб'єктами найбільш оптимальна та відповідає сучасним уявленням про види розрахунків і структуру Плану рахунків та її можна використовувати на практиці в фінансово-економічних сферах діяльності.

Наук. керівн. Безкоровайна Л. В.

Література: 1. Пархоменко В. М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект / В. М. Пархоменко // Економічні науки. – № 3 (61) – С. 142–145. 2. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 224 с. 3. Пантелеев В. П. Словник бухгалтера та аудитора / В. П. Пантелеев, О. С. Сніжко ; Держ. ком. статистики України, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту. – К. : ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2009. – 239 с. 4. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Ч. 2. (постатейный). – М., 2003. – С. 618. 5. Бухгалтерский учет : учебник / П. С. Безруких, В. Б. Ивашкевич, Н. П. Кондраков и др. ; под ред. П. С. Безруких. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Бух. учет, 1999. – 624 с. 6. Бухгалтерский учет активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций : учеб. пособ. / Е. Д. Чацкис, А. Н. Лысюк, Т. П. Михайлова. – Донецк : ДонГУЭТ, 2001. – 301с. 7. Парашутин Н. В. Курс бухгалтерского учета / Н. В. Парашутин, Е. П. Козлова. – М. : Финансы, 1997. – 424 с. 8. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р., із змінами внесеними від 27.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану. 9. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : дис. ... канд. екон. наук / І. О. Власова ; Нац. аграр. ун-т. – К., 2005. – 193 с.

